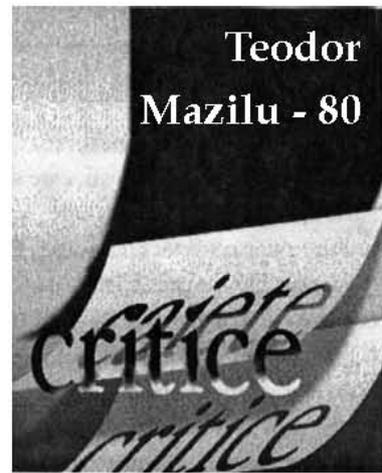

Teodor
Mazilu - 80

Nicolae
ILIESCU

A organiza o găină sau a-ți îngriji cinstea

Abstract

The author makes a few consideration about Teodor Mazilu's humoristic short stories. He remarks that, beyond their actuality, these pieces have no satiric notes. The characters have obnoxiousities... and ethic dysfunctions. Mazilu's work can be read as a social document.

Keywords: Teodor Mazilu, short stories, humor, social document, actuality.

Când eram printr-a șasea am auzit pentru prima oară de Mazilu, Teodor Mazilu. Tatăl unui vecin din aceeași clasă, ceva pe la „Ștefan Gheorghiu”, venise cu un roman, *Bariera*, despre care se spunea că așa și pe dincolo. Nu înțelegeam mare lucru și nici colegul și amicul meu, care începuse chiar să-l citească, dar intuiam că e ceva dacă nu misterios de-a dreptul, cel puțin subversiv. Prin anii de facultate văzuserăm niscaiva piese ale autorului mai sus menționat, dar primul contact serios l-am avut după ce Crohul, profesorul nostru, Ovid S. Crohmălniceanu, ne adunase textele în *Desant și întocmise o prefață în care ne înșira în siajul unor prozatori rebeli ai vremii: D.R. Popescu, T. Mazilu, N. Velea, Fănuș Neagu, C. Țoiu, Radu Cosașu, Sorin Titel. De ce să mințim, nici nu-i citiserăm pe toți, dar de atunci chiar am făcut-o ca să vedem și noi ce aveam în comun.*

Știm cu toții că scriitorii prizează cel mai bine texte scrise în stilul lor sau cât mai aproape de acesta. De exemplu, dintre cei pomeniți de Croh eu mă simt cel mai bine alături de domni D.R., nea Fane și Cosașu, dar nici pe ceilalți nu-i dau deoparte. Velea, de pildă, este un foarte bizar și sofisticat mânăitor de cuvinte, ca și Mazilu, de altfel. Cuvinte aparent artificiale, scorțoase, lipite fățarnic în schimb. Ca și la Caragiale, dar

acolo este pe dos, fățarnică este etalarea și stâlcirea lor, deși personajele sunt la fel, tot paravane caracterologice.

Și iată cum am ajuns la subiectul nostru propriu-zis, Teodor Mazilu (1930–1980). În culegerea apărută în anul 1964, *Nuvela română contemporană*, alcătuită de N. Manolescu, se spune scurt că autorul scrie schițe satirice cu o notă personală și că dovedește finețe portretistică și umor. Mai întins analitic, N. Ciobanu, în *Nuvela și povestirea contemporană*, apărută în 1967, remarcă structura declarat moralistă, studiul caracterelor, maniera eseistică și neglijarea epicului. Tot aici se citează buchetul de filiații, lista celor în urma cărora pășește autorul: Caragiale, Scedrin, Cehov. Cei mai aplicați comentatori sunt Eugen Simion, în *Scriitori români de azi*, volumul al treilea și Marian Popa, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, volumul al doilea. Se subliniază măiestria comedialografului, umanismul foiletonistului, construirea unui gen de tragi-comedie, subtilitatea cu care se pictează mediocritatea. Aceasta ar fi în linii generale caracterizarea criticii și nu cred că ar mai fi ceva fundamental de adăugat, tot ceea ce trebuia spus s-a spus.

Ei bine, după treizeci de ani de la dispariție și după douăzeci de la schimbarea de perspectivă, bucățile adunate în prezenta

carte se cuvin a fi cernute printr-o nouă grilă de lectură. De fapt, orice carte – firește, carte care merită, și cea pe care o deschideți acum merită cu prisosință – necesită o citire atentă sau o recitare, chiar și marile capodopere. E un truism să spui că îl citești într-un fel pe Racine la 1670 și în alt fel la 1880 sau în 2010! Respectând cu smerenie proporțiile, peste textele lui Teodor Mazilu nu s-a așternut praful gros al uitării, ele nepierzându-și aproape deloc actualitatea. L-am pomenit pe Racine nu într-o doară sau dintr-o toană manieristă, ci cu un scop. Spre deosebire de celălalt gigant al tragediei clasice franceze, Corneille, personajele Dom-

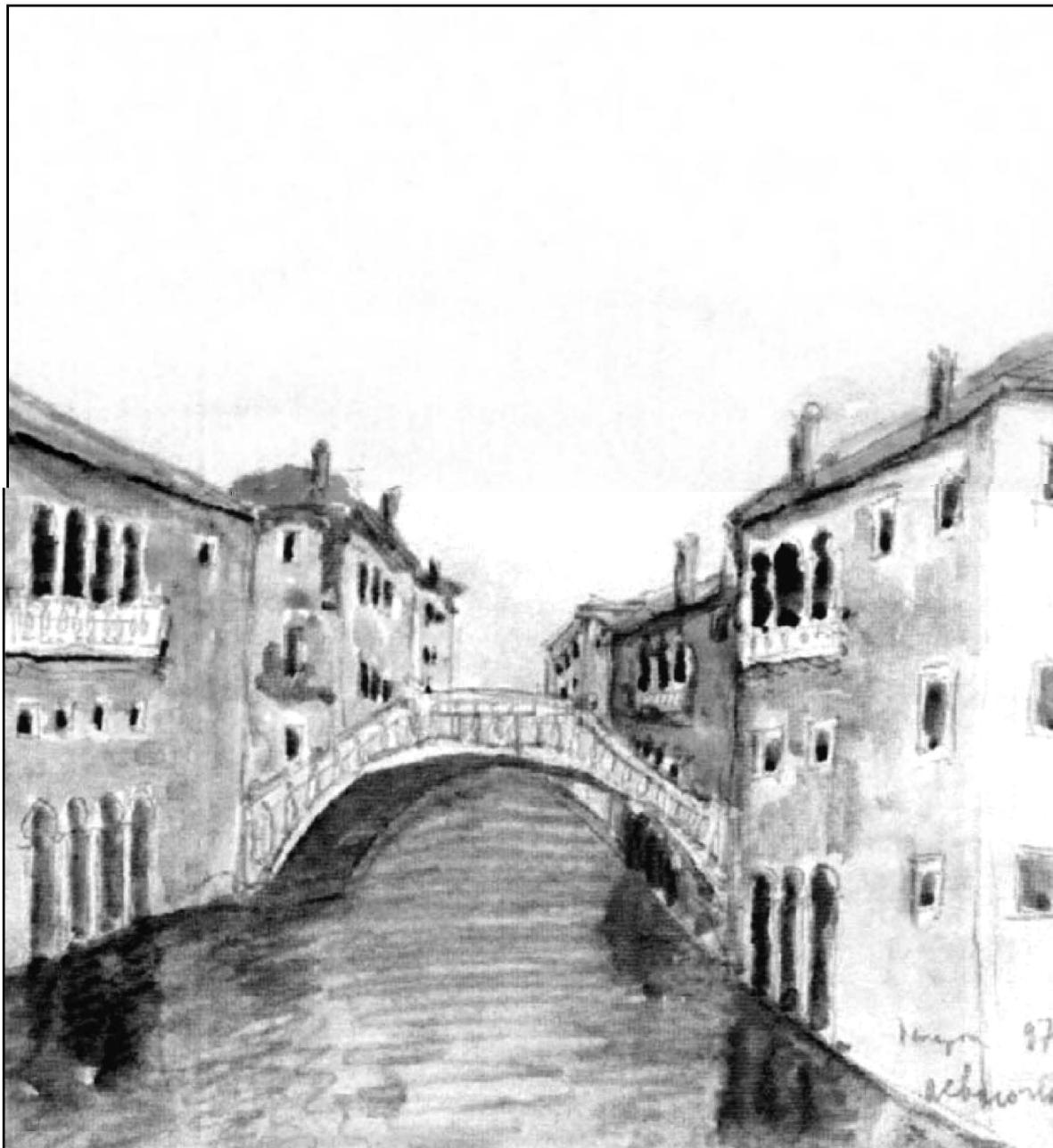
nului Rădăcină (racine asta înseamnă!) sunt dublate de un sfetnic pe post de alter-ego și sunt prezentate descendent, coborând vertiginos din semeția și gloria lor. Ele involuează, nu evoluează. Cam aceeași perspectivă ne întâmpină și la Mazilu. Personajele lui prezintă anomalii etice, abateri de la morala comună, simptome de alienare socială. Ele fac parte dintr-un uriaș teatru, societatea însăși este descompusă în mici portrete, care nu sunt altceva decât repetiții dinamice ale acelorași caractere văzute în situații diferite. De aici se poate vorbi despre lectura fragmentară și despre caracterul descriptiv, despre o adevărată sociocritică.

Iarăși amintind un gigant, Domnul Cehov, pot spune cu sinceritate că la așa-numitele sale comedii nu-ți vine să râzi neam, ele fiind încărcate cu o tensiune a micimii, a ratării melancolice formidabilă. Nici la schițele, la pamfletele frontale ale lui Mazilu adunate aici nu râzi, deși elemente de umor există și sunt presărate mai peste tot. De fapt ce vrea să fie umorul, un accident, zice Bergson, un fel de anestezie, o ruptură aflată la jumătatea distanței dintre realitate și aparență. El se adresează în primul rând inteligenței și trebuie să fii extrem de lucid ca să vezi asta. O cupură în caracter, cum spuneam, dar și în șuvoiul textului, ca aceasta: „Așa cum alții au întotdeauna la dispoziție un antinevralgic, el poartă întotdeauna asupra lui o criză de demnitate și o vorbă de duh”. Sau ca aceasta: „Apa lacului tremura înviorată de argintul razelor de lună. Ar fi fost o prostie să nu te plimbi cu barca pe o asemenea vreme”. Sau ca aceasta: „De-aia mi-am pierdut eu tinerețea prin biblioteci, ca să devin un om de treabă?” Sau: „S-au îmbrățișat și au fuzionat. S-au îmbrățișat și s-au comasat. De atunci nu mai există prostie subțire și alambicată și prostie groasă, greoaie, ci una și bună”. Mazilu posedă, după părerea mea, ceea ce posedă mai toți prozatorii noștri frunțași: o mare fluentă în discurs, o alăturare meșteșugită de cuvinte din mai multe registre și un comentariu aventuros și picant, o scriitură performantă. Plus o mare acuitate medicală, de pus la borcan și în inventar, precum și o dispersie vizuală. El vede esența, nu trebuie să palpeze ridicolul, îl simte din câteva gesturi și cuvinte. Chestia asta se numește semiologie și astăzi nu se mai face în facultățile de medicină sau se face opțional, de cum intrai cândva pe ușă, adevăratul doctor de odinioară știa de ce suferi. Cine te mai consultă astăzi cu stetoscopul, te palpează, te pune să tușești și să zici „treizeci și trei”?! Trebuie să așez aici o doză de umor, a la Mazilu. Se zice că un medic îi cere pacientului, ascultându-i plămânii, să strige „una sută”. Pacientul îi atrage atenția că a mai fost acum câteva luni la un alt doctor care îi ceruse să spună cifra

normală, treizeci și trei. La care medicul nostru zice: „Păi, ăla strica prețul!”

Sigur că suta de azi nu se mai potrivește, nici nu mai are aceeași valoare, sigur că multe produse expresive ale societății (Premiul de Stat, cofetăria Tosca, orașelul copiilor, magazinul „Victoria”, cinemascopul, frizeriile, gogoșeriile etc) au dispărut sau au fost înlocuite, dar modul de distribuire a lor a rămas intact. De pildă, frizerii sunt acum hair-styliști sau make-up-iști, gogoșeriile vând donut și bagel, motocicletele nu mai sunt „Java” sau „IJ”, ci „Harley-Davidson” sau „Yamaha”, iar fetele nu-și mai scurg ochii după Fiatul 1300, ci după Audi Q7 sau BMW X6, direct! Lumea cea nouă, chiar dacă a încercat să se recluseze și să se realinieze, nu a reușit nicidecum. Prostia a rămas aceeași, reprezentările instituționale aceleași, directorul a devenit patron dar cu aceleași metehne și cu aceeași conduită de vechil, manifestările escrocilor de toate gradele așisderea, iar impostura a rămas îmbrăcată tot în haine zdrențuite. Sigur că foiletoanele de aici, unele în registru dramatic, sunt datate și databile, dar ele se potrivesc foarte bine pe o realitate care nu a evoluat, ci dimpotrivă, a involuat, ca și personajele autorului. Societatea de consum de-abia se lăsa croită la mijlocul anilor șaptezeci, lumea semnelor de-abia începea să se formalizeze, cuvintele aveau greutate în public sau în particular, replicile aveau autonomie. Prostia pe care o pune sub microscop Mazilu nu-i imbecilitatea pură, dacă putem spune astfel, ci este mai mult un soi de pretext, un tip de valoare ambiguă și inertă a timpului respectiv, dar și a caracterului de analizat.

Cu trei excepții memorabile aceste documente sociologice sunt superioare multor încropeli de acum, publicate sau emise de gazetarii de azi, nici măcar proveniți din schematicii caricaturizați în paginile ce urmează. Prima, ca scriitură și ca producție de sens, urmărind traiectoria unor tipuri eterne și a unor urzeli textuale incisive. Următoarea, ca reprezentare, căci chiar dacă oricine poate spune că satira și umorul românesc de până în 1990 se rezumau doar la „Unda veselă”, la revista „Urzica” și la

Teatrul de revistă „C. Tănase“, în momentul de față nu există nicio întreprindere satirică sau de divertisment de calitate, în pofida exploziei de oferte. Și a treia, dincolo de stilul robust, organizat și precis al lui Mazilu, lumea personajelor s-a schimbat uimitor, scriitura nemişcându-se, societatea, mediocritatea benignă de atunci fiind înlocuită de grotescul și de vulgaritatea de acum. Gore, Sile, Aneta, Mișu, Carolina, Mehedinți, Ilie Udriște nu au corespondent în Realitatea mocirloasă și dureroasă de

astăzi.

Și la final, înainte de a vă invita la lectură, se cere de dat o explicație titlului, scos de altminteri din textele ce urmează.

A-ți îngriji cinstea se referă, desigur, la aparența care deseori înșală, în timp ce organizarea găinii se referă la plocoame și la distribuția părților componente, până la măruntaie, diversilor destinatari.

Astăzi, ploconul se numește comision iar părțile distributive au întrecut demult miile de euro! Ce este aici inactual?